

Sygn. akt III AUa 442/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
-----------------	------------------------------

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 29 czerwca 2022 r. w S.

sprawy A. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość kapitału początkowego i o wysokość emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. akt VI U 337/19

oddala apelację.

	SSA Jolanta Hawryszko	
--	-----------------------	--

Sygn. akt III AUa 442/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. **decyzją z 19.02.2019 r. znak:** (...) ponownie ustalił wartość kapitału początkowego ubezpieczonego A. K. na dzień 1 stycznia 1999 na kwotę 201 906,54 zł; przyjęto podstawę wymiaru 1 740,87 zł, okresy składkowe 30 lat i 2 dni, współczynnik proporcjonalny do wieku oraz okresu składkowe i nieskładkowe 97, 99 % oraz średnie dalsze trwanie życia 209 miesięcy. **Decyzją z 26.02.2019 r., (...)** z urzędu, wobec zmiany wysokości kapitału początkowego, organ przeliczył emeryturę.

Ubezpieczony wniósł odwołania od powyższych decyzji, zarzucając nieuwzględnienie art. 21 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W odpowiedzi na odwołania, organ rentowy wniósł o ich oddalenie, podając że art. 21 ustawy emerytalnej ma zastosowanie do wyliczenia podstawy wymiaru emerytury ustalanej według art. 53 ustawy emerytalnej, a nie do wyliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 22.07.2021 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 26.11.1992 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał ubezpieczonemu emeryturę nauczycielską od 9.12.1992 r. Decyzją z 20.09.2006 r. znak: (...) przyznał ubezpieczonemu emeryturę wcześniejszą (po ukończeniu 60 roku życia) od 1.09.2006 r. Wysokość świadczenia została obliczona na podstawie art. 53 ust. 1-4 w związku z art. 21 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto dotychczasową podstawę jej wymiaru (w.w.p.w. 150,03%).

Decyzją z 21.12.2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał prawo do emerytury w wieku powszechnym od 1.04.2009 r. Decyzją z 4.02.2016 r. Zakład odmówił ponownego ustalenia wysokości emerytury z uwagi na to, że ubezpieczony po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego nie kontynuował ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji wskazując, że po osiągnięciu wieku emerytalnego podlegał ubezpieczeniu społecznemu w okresie od 1.09.2010 do 31.10.2011, stąd posiada prawo do przeliczenia emerytury zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej. Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 16 marca 2016 r. oddalił odwołanie, jednak Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z 9 lutego 2017 r., III AUa 415/16 zmienił wyrok Sądu Okręgowego i decyzję z 4.02.2016 r. w ten sposób, że przyznał prawo do przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej.

Organ decyzją z 3.04.2017 r. ustalił ubezpieczonemu kapitał początkowy na kwotę 209 309,32 zł przyjmując do ustalenia jego wartości wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 150, 03% wyliczony na potrzeby ustalenia wysokości emerytury. Wykonując wyrok Sądu Apelacyjnego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 27.04.2017 r. przeliczył od 1.08.2015 emeryturę na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej i ustalił jej kwotę, uwzględniając wartość kapitału początkowego wyliczonego decyzją z 3.04.2017. Decyzja z 27.04.2017 została zaskarżona przez ubezpieczonego w części dotyczącej odsetek za zwłokę w wypłacie świadczenia. Odwołanie zostało potraktowane jako wniosek o wypłatę odsetek i 16.06.2017 organ wydał formalną decyzję w tym zakresie. Odwołanie od decyzji z 16.06.2017 Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił wyrokiem z 28 sierpnia 2018 r. Apelację ubezpieczonego od tego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z 21 listopada 2018 r.

W dniu 5.12.2018 do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłynął wniosek ubezpieczonego o ponowne przeliczenie emerytury, ponieważ w decyzji z 27.04.2017 o ponownym przeliczeniu świadczenia wraz z wyliczonym kapitałem początkowym, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru tj. 150, 03 % jest błędny, prawidłowy to 157, 79 %. W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego, organ rentowy ustalił, że decyzją z 3.04.2017 nieprawidłowo przyjęto wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w wysokości 150, 03 %, błędnie uznając, że ubezpieczony miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wobec stwierdzenia błędu, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z 19.02.2019 r. ponownie ustalił kapitał początkowy przyjmując do jego wyliczenia wskaźnik wysokości podstawy wymiaru 142, 59 % wyliczony z wynagrodzeń uzyskanych z kolejnych 10 lat tj. 1983-1992 i uchylił decyzję z dnia 3.04.2017 r.

Na skutek przeliczenia kapitału początkowego, organ rentowy wydał decyzję z 26.02.2019 r., którą przeliczono emeryturę z uwzględnieniem niższej wartości kapitału ustalonej decyzją z 19.02.2019 r.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołań.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 roku, poz. 291 ze zm. - dalej ustawa emerytalna) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

W myśl art. 174 ust.1 ustawy kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12.

Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust.2).

Przy ustalaniu kapitału początkowego do okresów, o których mowa w art. 7 pkt 5 stosuje się art. 53 ust. 1 pkt 2 (ust.2a). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku.(ust.3). Przepis art. 17 ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru kapitału początkowego w myśl art. 15 ust. 1 dla ubezpieczonego urodzonego przed dniem 31 grudnia 1968 roku z powodu nauki w szkole wyższej, o której mowa w art. 7 pkt 9.

Jeżeli okres wskazany do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego obejmuje rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu społecznym na podstawie przepisów prawa polskiego jedynie przez część miesiący tego roku, do obliczenia stosunku sumy kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w art. 15 ust. 3, w okresie tego roku do przeciętnego wynagrodzenia, przyjmuje się sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego za ten rok kalendarzowy odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu (ust.3b).

Co do możliwości uchylecia lub zmiany przez organ rentowy prawomocnej decyzji, zgodnie z art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli:

- 1) po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość;
- 2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;
- 3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego przez osobę pobierającą świadczenie;
- 5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;
- 6) przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

Art. 114 ust. 1e ustawy stanowi, że uchylenie lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1, nie może nastąpić, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres:

- 1) 10 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-4;
- 2) 5 lat - w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 5;
- 3) 3 lat - w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6.

Art. 114 ust 1f ustawy stanowi, że przepisu ust. 1e nie stosuje się, jeżeli:

- 1) w wyniku uchylecia lub zmiany decyzji z przyczyn określonych w ust. 1 osoba zainteresowana nabędzie prawo do świadczenia lub świadczenie w wyższej wysokości;

2) uchyleniu lub zmianie podlega decyzja o ustaleniu kapitału początkowego, który nie został uwzględniony do obliczania wysokości emerytury ustalonej prawomocną decyzją.

Zgodnie z art. 114 ust 1g organ rentowy odstępuje od uchylenia lub zmiany decyzji, z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 6, jeżeli uchylenie lub zmiana decyzji wiązałyby się z nadmiernym obciążeniem dla osoby zainteresowanej, ze względu na jej sytuację osobistą lub materialną, wiek, stan zdrowia lub inne szczególne okoliczności.

W ocenie sądu przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że organ rentowy w zaskarżonej decyzji prawidłowo ustalił kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku. Wprawdzie spowodowało to obniżenie jego wartości względem tej ustalonej w decyzji wcześniejszej, niemniej jednak zostało dokonane zgodnie z obowiązującymi przepisami i w dopuszczalnym terminie.

Ubezpieczony w odwołaniu zarzucił, że organ rentowy przeliczając kapitał początkowy nie uwzględnił art. 21 ustawy emerytalnej. Zarzut ten nie zasługuje jednak na uwzględnienie. Zgodnie z przywołanym przez ubezpieczonego przepisem art. 21 ust. 1 podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi:

- 1) podstawa wymiaru renty – w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 5, albo
- 2) podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15.

Przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru:

- 1) emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do tej renty albo do emerytury.

Podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej pobierała świadczenie przedemerytalne na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, stanowi podstawa wymiaru emerytury przyjęta do ustalenia świadczenia przedemerytalnego – w wysokości uwzględniającej wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do świadczenia przedemerytalnego albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15 (ust. 3).

Jak trafnie wskazał organ rentowy powyższy przepis reguluje ustalenie wymiaru emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która już wcześniej miała ustalone prawo do tych świadczeń, oraz dla osoby pobierającej wcześniej świadczenie przedemerytalne na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Z literalnego brzmienia przytoczonego przepisu wynika zatem, że dotyczy wyłącznie spraw o emeryturę, a nie spraw o ustalenie kapitału początkowego. Potwierdza to treść art. 175 ustawy emerytalnej, który reguluje ogólne zasady postępowania w sprawach kapitału początkowego. W ustępie 1 zdaniu drugim przepisu, ustawodawca wyraźnie wskazał, że w postępowaniu tym stosuje się odpowiednio art. 115 ust. 1-3, art. 116 ust. 5, art. 117, 121, 122 ust. 1, art. 123, 124 i 125. Zauważyć ponadto trzeba, iż w kontekście zasad ustalania (obliczania) prawa do świadczenia, przywołany wyżej art. 21 ustawy emerytalnej ma znaczenie dla emerytur ustalanych na tzw. starych zasadach (art. 53 i następne ustawy emerytalnej). Ubezpieczony ma zaś ustalone prawo do emerytury na podstawie art. 26 ustawy.

Ubezpieczony wskazywał także na niezgodność zaskarżonych decyzji z treścią art. 111 ust. 1. ustawy, zgodnie z którym wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego:

- 1) z liczby kolejnych lat kalendarzowych i w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia,

2) z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury lub renty albo o ponowne ustalenie emerytury lub renty, z uwzględnieniem [art. 176](#),

3) z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury lub renty

- a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

Jednak, także wyżej przywołany przepis ustawy emerytalnej odnosi się do przeliczenia emerytury przyznanej zgodnie z [art. 53](#) ustawy, a nie zgodnie z jej [art. 26](#). Zgodnie z [art. 26](#) ust. 1 ustawy emerytalnej emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w [art. 25](#) przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem [ust. 5](#) i [art. 183](#). [Art. 25](#) ust 1 przywołanej ustawy stanowi zaś, że podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w [art. 24](#), stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w [art. 173-175](#) oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w [art. 40a](#) ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem [ust. 1a](#) i [1b](#) oraz [art. 185](#).

Z kolei zgodnie z [art. 53](#) ust 1 ustawy emerytalnej emerytura wynosi:

1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w [art. 19](#), z zastrzeżeniem [ust. 3](#) i [4](#), oraz

2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,

3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych

- z uwzględnieniem [art. 55](#).

Z treści przywołanych przepisów jednoznacznie wynika więc, iż przy ustalaniu wysokości obydwu wymienionych emerytur stosuje się całkowicie odmienne mechanizmy: emerytura ustalana na podstawie [art. 25](#) i [26](#) ustawy jest emeryturą kapitałową, a emerytura ustalana na podstawie [art. 53](#) jest emeryturą stażową. Każde z wymienionych świadczeń ma przy tym sobie właściwy mechanizm ustalania jego wysokości. Zatem organ rentowy w zaskarżonej decyzji z 19.02.2019 prawidłowo ustalił wysokość kapitału początkowego ubezpieczonego. W konsekwencji za prawidłowo ustaloną należy uznać także wysokość emerytury ustalonej decyzją z 26.02.2019 r.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony wnosząc o jego uchylenie w całości. Podkreślił, że na podstawie dodanego do ustawy emerytalnej [art.55a](#), osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. spełniającym warunki do uzyskania emerytury na podstawie [art. 27](#) ustawy emerytalnej wysokość emerytury może być obliczona według nowych zasad (na podstawie [art. 26](#) ustawy emerytalnej), również wtedy, gdy przed zgłoszeniem wniosku o tę emeryturę miały ustalone prawo do emerytury wcześniejszej, a emerytura może być obliczona wymienionym osobom według nowych zasad, o ile osoby te spełniały warunki wymienione w [art. 55](#) ustawy emerytalnej. Za frywolne uznał podejście Sądu Okręgowego do [art. 21](#) ustawy emerytalnej, w tym zwłaszcza stwierdzenie, że nie dotyczy ubezpieczonego, bo miał ustaloną emeryturę na podstawie [art. 53](#). Zaznaczył, że w pierwotnie przyznanej mu 26.11.1992 r. emeryturze nauczycielskiej, wyliczona podstawa wymiaru świadczenia obliczona została z rocznych wynagrodzeń w trzech latach tj. z lat 1989-1991, a zasada utrzymania wysokości podstawy wymiaru potwierdzana jest w kolejnych ustawach emerytalnych w ustawie z października 1991 r. w [art 8](#) i powtórzona w całości w [art. 21](#) obecnej ustawy. Ubezpieczony ocenił więc, że gdyby rację miał ZUS i dalej Sąd, to w chwili wejścia w życie ustawy z 1998 r. jego podstawa zostałaby zmieniona. Uznał, iż Sąd nie zwraca uwagi na fakt, iż Rozdział 4. ustawy nosi tytuł – „Podstawa wymiaru” i w tym rozdziale znajduje swoje miejsce, odrzucony przez Sąd [art 21](#). Zaznaczył, że podstawa wymiaru jest najważniejszym czynnikiem wysokości świadczenia, które wynika z ilości przepracowanych lat, czyli lat składkowych oraz wysokości

rocznych wynagrodzeń, a wyliczona podstawa dla osób będących na emeryturze, czy rencie nie ulega zmianie, gdyż przypadki zmiany określają art. 110 i 111 ustawy, i tego należy się trzymać. Wyraził oburzenie, iż w każdym przypadku składania wniosku o przeliczenie emerytury związanej z błędem urzędniczym, ZUS szuka sposobu na nieuprawnioną zmianę podstawy wymiaru, przy aprobacie Sądów i wskutek takich operacji ubezpieczony ma od 26 lat co miesiąc pomniejszoną emeryturę o 40 % podstawy.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, argumenty ubezpieczonego nie zasługują na uwzględnienie wobec, nie tylko braku uzasadnionych podstaw, ale nade wszystko w świetle motywów orzeczenia Sądu I instancji, który wyczerpująco wskazał przyczyny, dla których zapadło zaskarżone orzeczenie, a przy tym dokonał wszechstronnej i trafnej oceny zebranego w sprawie materiału. Motywy Sądu I instancji zasługują na aprobatę i jako takie zostały uznane przez Sąd Apelacyjny za własne, tak w zakresie ustaleń, jak i oceny prawnej.

Sąd Apelacyjny podkreśla w tym miejscu, że co do istoty wywoływane w apelacji były już prezentowane w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Mianowicie apelujący zarzucił, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Sąd nie rozstrzygnęły jego sprawy w oparciu o art. 21 i art. 174 ust. 3 ustawy emerytalnej, co było też główną tezą jego odwołania. Wyraźnie ubezpieczony dąży do wykazania, iż skoro do osób, które uprzednio pobierały rentę, bądź były zatrudnione za granicą, można stosować poprzednie regulacje, dotyczące przeliczania emerytury na podstawie wskazanych lat pracy, to analogicznie i do osób pobierających na podstawie poprzedniej ustawy emerytury należy takie regulacje stosować. Powołuje się na umiejscowienie art. 21 w rozdziale 4 ustawy emerytalnej, zatytułowanym „Podstawa wymiaru emerytur i rent”, jednak nie zwraca uwagi, iż rozdział ten jest częścią większej jednostki – Działu I „Przepisy ogólne”, zaś przepisy szczegółowe dotyczące ustalania kapitału początkowego, czy emerytur dla osób urodzonych przed 1949r. oraz szczególne regulacje w tym zakresie (art. 55 ustawy emerytalnej) mają zastosowanie przed przepisami ogólnymi (*lex specialis derogat legi generali*). Jedynie w braku szczegółowych regulacji dotyczących sytuacji ubezpieczonego należy odwoływać się do ogólnych reguł zawartych w Dziale I ustawy emerytalnej, zaś organ administracji publicznej, a takim jest organ rentowy, nie może wybierać dowolnie przepisów, które chce zastosować, musi stosować się do przywołanych reguł wykładni.

Specyfika regulacji prawa zabezpieczenia społecznego jedynie w razie zaistnienia luki, uniemożliwiającej wydanie decyzji na podstawie konkretnych przepisów ustawy, zezwala na stosowanie (oczekiwanej przez ubezpieczonego) analogii. Jednak stwierdzenie luki w prawie ubezpieczeń społecznych wymaga szczególnej ostrożności. Stosunki ubezpieczeń społecznych oparte są na zasadzie określonego ustawowo solidaryzmu społecznego, a prawo ubezpieczeń społecznych nastawione jest na wyczerpujące i ściśle regulowanie stosunków stanowiących jego przedmiot. Z tego względu należy domniemywać, że jeżeli ustawodawca czegoś w prawie tym nie uregulował, to była to jego świadoma i celowa decyzja. Tylko wtedy, gdy wyraźnie brakuje normy koniecznej do wydania decyzji w określonych sytuacjach, można traktować ten brak jako lukę i rozważać dopuszczalność jej wypełnienia w drodze analogii. Przeciwno analogii przemawia także to, że podważa ona pewność prawa, która w stosunkach ubezpieczeń społecznych jest wartością wysokiej rangi (uchwała SN z 15.05.2009 r., III CZP 140/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 132).

Zaś sytuacja emerytalna ubezpieczonego, wbrew jego przekonaniu jest w pełni i wprost uregulowana w przepisach szczególnych ustawy emerytalnej. Aby czytelnie ją przedstawić, odnosząc się do zarzutów apelacji, należy cofnąć się do decyzji uchylonych przez zaskarżone decyzje. Będąca przedmiotem niniejszego postępowania decyzja z dnia 19.02.2019 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego była efektem stwierdzenia przez organ rentowy, iż we wcześniejszej decyzji z dnia 03.04.2017 r. nieprawidłowo ustalono kapitał początkowy wskutek błędu organu. Ustalała go więc na nowo, z urzędu - na mocy art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej. Z kolei decyzję z dnia 03.04.2017 r. o ustaleniu kapitału początkowego wydano wskutek wykonania wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 09.02.2017 r. o sygn. akt III AUa 415/16, którym przyznano A. K. prawo do przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej, o co wówczas ubezpieczony wnosił. To z kolei pociągnęło za sobą wydanie decyzji z 27.04.2017 r.

o ustaleniu wysokości emerytury, bowiem Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że faktycznie emerytura ustalona na nowych zasadach (w oparciu o art. 26 ustawy emerytalnej) jest korzystniejsza dla ubezpieczonego.

Jak podkreśla się w doktrynie, obecny system emerytalny nadal stanowi jedną z najbardziej skomplikowanych sfer polskiego systemu prawa, w związku z czym zrozumiałe są problemy w przyjęciu przez ubezpieczonego rozumowania organu rentowego i Sądu Okręgowego. Ambitny i pożądanym zabieg zastąpienia w 1999 r. wielu regulacji, pozostających latami w odrębnych przepisach, jednym wspólnym zbiorem aktów prawnych, podzielonych już tylko pod względem świadczeń przysługujących z ubezpieczenia społecznego, najdotkliwiej odbił się na systemie emerytalnym. W ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (ustawa emerytalna) we wspólnych rozdziałach poświęconych świadczeniom emerytalnym, a podzielonych z uwagi na wiek ubezpieczonych (urodzonych po 31 grudnia 1948 r. i przed 1 stycznia 1949 r. oraz normujących przepisy szczególne dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r.), mieszczą się obok siebie, często zestawione w sposób nieco przypadkowy i chaotyczny, w istocie bardzo różne regulacje, jedne o charakterze ogólnym i powszechnym zakresie obowiązywania, inne dedykowane wyraźnie niektórym grupom pracowników. W takim układzie przepisów łatwo przeoczyć rozwiązania incydentalne, o przejściowym zakresie obowiązywania.

Do takich wpadkowych rozwiązań należy art. 55 ustawy emerytalnej, który zdecydował o obecnym charakterze emerytury A. K., jako wypłacanej zgodnie z tzw. nowymi zasadami – przewidzianymi dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Stanowi on, że ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26 (wg. nowych zasad), jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 (na podstawie starych zasad). Przepis ten został umiejscowiony także Dziale II „Emerytury”, w Rozdziale 4. (zatytułowanym „Ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27–50e”), ale jest to dział szczególny w stosunku do Działu I. Przepisy ogólne, gdzie umiejscowiono art. 21. Ustawodawca umiejscowił art. 55 w tym fragmencie ustawy, traktując jako regulację, nie tyle warunkującą szczególne przesłanki nabycia prawa, co poświęconą szczególnemu sposobowi wyliczenia emerytury, choć właściwsze byłoby jego usytuowanie jeszcze dalej - wśród przepisów przejściowych. Przepis znajduje zastosowanie tylko do ubezpieczonych urodzonych przed 1949 r. spełniających dodatkowo warunki, takie jak: kontynuowanie ubezpieczenia po osiągnięciu wieku emerytalnego i złożenie wniosku o emeryturę po roku 2008. ***Dla tych osób emerytura może być przyznana albo w wysokości ustalonej według starych zasad, albo – co istotne – według nowych, jeśli tym sposobem wyliczona okaże się wyższa.*** Regulacja ta stanowi pewną preferencję w ustalaniu wysokości emerytury, polegającą na ***porównaniu emerytury wyliczonej starym i nowym sposobem oraz przyznaniu emerytury w wysokości ustalonej nowym sposobem, o ile w ten sposób wyliczona emerytura okaże się wyższa.*** Przepis art. 55 ustawy emerytalnej nie przewiduje natomiast żadnych szczególnych wymagań w zakresie postępowania o świadczenie emerytalne dla osób objętych jego zakresem. Przy ustalaniu prawa do emerytury osób spełniających warunki z art. 55 należy więc stosować przepisy ogólne dotyczące postępowania w sprawie świadczeń ***oraz przepisy przejściowe dotyczące kapitału początkowego, jako elementu niezbędnego dla ustalenia emerytury liczonej nową metodą.***

Zasady ustalania emerytur dla osób, o których mowa w art. 27 przewiduje art. 53, wedle którego emerytura składa się z części stałej dla wszystkich, tzw. części socjalnej stanowiącej 24% kwoty bazowej, oraz części indywidualnej, zależnej od stażu ubezpieczeniowego i dochodów ubezpieczonego uwzględnionych w podstawie wymiaru (art. 15 i n. ustawy emerytalnej).

Wyliczenie emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej wymaga ustalenia podstawy jej obliczenia, którą reguluje art. 25. Podstawę obliczenia emerytury według tego przepisu stanowi kwota wynikająca z sumy zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

W założeniu kapitał początkowy jest instytucją o charakterze przejściowym.

W przepisach przejściowych ustawy emerytalnej został też zamieszczony. Sama instytucja kapitału początkowego powstała przede wszystkim w celu uwzględnienia

i skonkretyzowania okresów podlegania ubezpieczeniu przed datą 1 stycznia 1999 r.

U podstaw reformy systemu emerytalnego leżało m.in. założenie, że wysokość świadczeń emerytalnych będzie zależała przede wszystkim od wartości wpłaconych składek. Taką regułą z pewnymi wyjątkami przyjęto dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Zaś poprzednio obowiązujące reguły pozostawiono dla urodzonych do tej daty włącznie, też z wyjątkiem dotyczącym ubezpieczonych wskazanych właśnie art. 55 ustawy. Kapitał początkowy ma odwzorować wkład do systemu z tytułu opłacania składek przed reformą (I. Jędrasik-Jankowska, K. Jankowska, Prawo do emerytury, Warszawa 2011, s. 152). Jak się przyjmuje, stanowi ustaloną na dzień 1 stycznia 1999 r. równowartość hipotetycznej emerytury pomnożonej przez tzw. średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach i ustalone na zasadach określonych w art. 26 ust. 3 ustawy emerytalnej dla osób w wieku 62 lat (M. Bartnicki [w:] Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, M. Bartnicki, Warszawa 2007, s. 216). Kapitał początkowy nie jest żadnym ze świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego czy z zaopatrzenia emerytalnego, lecz zgodnie z art. 173 ust. 6 ustawy emerytalnej pewną wartością pieniężną zaewidencjonowaną na koncie ubezpieczonego, dla którego został obliczony. Nie ma bowiem samoistnego bytu i **jest wielkością wyłącznie ewidencyjną, której ustalenie jest niezbędne do wyliczenia wysokości emerytury** (postanowienie SN z 18 października 2011 r., III UZ 23/11, Lex nr 1124111; zob. K. Roszewska, Stosowanie art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ZZZS 2012, nr 4, s. 103 i n.).

Jak więc wynika z powyższego, choć organ rentowy wyliczając kapitał początkowy popełnił błąd przywołując w decyzji z 03.04.2017 r. podstawę z art. 174 ust. 4 ustawy emerytalnej i dostosowując do niej wyliczony kapitał początkowy, zamiast zastosować art. 174 ust. 3 ww. ustawy, to najzupełniej prawidłowe jest założenie z jakiego wychodził, korygując swój błąd zaskarżonymi decyzjami z 19.02.2019 r. i 26.02.2019 r. Ubezpieczony bowiem, wnosząc o przeliczenie emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej, co umożliwił mu ostatecznie wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 09.02.2017 r. o sygn. akt III AUa 415/16, wszczął postępowanie, które zakończyło się ustaleniem dla niego nowego wymiaru emerytury - korzystniejszego ale przeprowadzonego już zgodnie z regulacjami tzw. nowej emerytury - dotyczącymi osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., którym - tak jak ubezpieczonemu - wyliczono kapitał początkowy i ustalono wymiar emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, tj. w oparciu o ten kapitał i zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne. Ponieważ zaś art. 55 ustawy emerytalnej przewiduje instytucję wyjątkową, jego stosowanie wyłącza zawartą wśród przepisów ogólnych regulację art. 21 ustawy emerytalnej czy inne, które regulują sytuacje jedynie podobne, ale nie tożsame z sytuacją A. K..

Wbrew przekonaniu ubezpieczonego, prawidłowo też organ rentowy zastosował art. 114 ustawy emerytalnej, dla skorygowania z urzędu błędnych decyzji.

W stanie prawnym obowiązującym od 18 kwietnia 2017 r., błąd organu rentowego stanowi samodzielną podstawę ponownego ustalenia prawa w sprawie zakończonej prawomocną decyzją (art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej), chociaż dopuszczalność uchylecia lub zmiany decyzji została ograniczona zarówno co do terminu (art. 114 ust. 1e pkt 3 tej ustawy), jak również ze względu na zasadę proporcjonalności i słuszności ochrony praw osób, które nabyły prawo na podstawie prawomocnej decyzji (art. 114 ust. 1g tej ustawy). Zgodnie z brzmieniem art. 114 ust. 1 pkt 6 ww. ustawy, w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego. Zgodnie natomiast z art. 114 ust. 1e pkt 3 tej ustawy, uchYLECIE lub zmiana decyzji nie może nastąpić z wymienionej przyczyny, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres 3 lat. Wzruszenie prawomocnie ustalonego prawa w następstwie jego ponownego ustalenia lub określenia na nowo wysokości wywołuje skutki z mocą wsteczną, tj. od dnia powstania prawa ex lege, nie wcześniej jednak niż od miesiąca złożenia pierwotnego wniosku lub wydania decyzji z urzędu (M. Gajda-Durlik, Nadzwyczajne Środki Prawne [w:] System Prawa Administracyjnego Procesowego. Tom IV. Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowania niejurysdykcyjne, red. A. Matan, Warszawa 2021, SIP Lex). Co słusznie podkreślił i organ rentowy i Sąd Okręgowy, od wydania decyzji z 03.04.2017 r. i z 27.04.2017 r. do wydania decyzji zaskarżonych w niniejszym postępowaniu tj. odpowiednio do 19.02.2019 r. i 26.02.2019 r. 3 lata nie upłynęły. Wobec tego zmiana decyzji była uprawniona, a wobec oczywistego błędu organu – także konieczna.

Mając na uwadze wyrażone przez ubezpieczonego niezadowolenie ze zmian jego emerytury, podkreślić należy, że sądy orzekają na podstawie przepisów prawa, które w sposób dokładny wskazują przesłanki i sposób wyliczenia świadczenia emerytalnego, abstrahując zupełnie od oczekiwań wnioskodawców czy ich sytuacji materialnej.

W niniejszym przypadku decyzje organu rentowego są pod względem zgodności z prawem w pełni prawidłowe i dlatego apelacja ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie, niezależnie od tego, że w jego odczuciu przyznana kwota emerytury nie jest satysfakcjonująca. W ustawie emerytalnej określono ściśle zasady ustalania wysokości tego typu świadczeń, bez względu na potrzeby ubezpieczonego, nawet najbardziej uzasadnione.

Podsumowując, Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia Sądu Okręgowego, uznając ich trafność, wynikającą ze zgromadzonych w sprawie dowodów, jak też w całości zaaprobował ocenę prawną i trafność zastosowanych przepisów prawa. Dlatego, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację ubezpieczonego.

SSA Jolanta Hawryszko